

РАДМИЛО Б. ПЕКИЋ¹

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА ИСТОРИЈУ

ФИРЕНТИНЦИ У ДУБРОВНИКУ И ЊИХОВА ПОСЛУГА У XV ВИЈЕКУ

Током XV вијека значајан број пословних људи са подручја данашње Италије боравио је стално или привремено у Дубровнику. Поред Млечана, најбројнији су били Фирентинци, који су се истакли у производњи и продаји тканина, послујући самостално, удружено или преко заступника (прокуратора). Поред сукнара, из Фиренце у Дубровник су долазили просвјетни и здравствени радници, градитељи и занатлије различитих специјалности, који су унајмљивали млађе становништво пристигло из дубровачког залеђа да их служи у одређеном временском интервалу, како у Дубровнику тако и у Италији. У досадашњој историографији овом питању је посвећивана пажња, које је предмет овога рада и односи се на исту проблематику, на уговоре из XV вијека које су у Дубровнику склопили Фирентинци са слугама и служавкама. Циљ рада је да се прошире и употпуне сазнања о наведеном питању.

Кључне ријечи: Фирентинци; Дубровник; XV вијек; послуга; занати.

У досадашњој историографији доста пажње посвећено је најамним радним односима у средњовјековном Дубровнику, о чему постоји обимна литература. Ово питање је разматрано са различитих аспеката, првенствено миграционих кретања и економско социјалног положаја (Храбак, 2003, стр. 144–180; Динић-Кнежевић, 1973, стр. 39–62; Динић-Кнежевић, 1995, стр. 35–108). У бројним сачуваним уговорима Дубровачког архива који се

1 bijeljani@yahoo.com

Рад је резултат истраживања у оквиру научноистраживачког пројекта ИИИ 47023, *Косово и Мешохија између националној идентитет и евроинтеграција*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

односе на изучавање заната и унајмљивање послуге, поред осталих, партиципирају пословни људи из Фиренце, о чему је већ писано (Пекић, 2010, стр. 189–202; Пекић, 2012, стр. 123–142; Pinelli, 2008, стр. 65–80). Међутим, ово питање у потпуности није исцрпљено и стога је предмет и овога рада, који је временски ограничен на XV вијек.

Током XV вијека, готово све угледније личности, било да је у питању домицијелно становништво, или придошли странци у Дубровнику, имали су послугу. Овом послу приступале су како малољетне тако и одрасле особе, и мушке и женске популације. Питањем средњовјековне послуге у Дубровнику, између осталих, бавио се и знаменити Ј. Лучић, који је истакао да се особе овога занимања у изворима појављују под различитим називима. Помињу се као слуге (*servientes*), слуге пратиоци (*serviens*), слуге под уговором (*ad standum, ad serviendum*) служавке (*servitales*), дјечаци (*pueri*), дјевојчице (*puellae*) (Lučić, 1979, стр. 136).

Током XIV и XV вијека, као и касније, на подручју Дубровника дјеловали су бројни пословни људи из Фиренце. Између осталих, помиње се Јакоб, син покојног Матеје Баручија, који је 21. фебруара 1400. године узео за служавку Доброславу, кћерку Цветоја из Драчевице. Доброслава се обавезала да ће реченог Фирентинца служити у периоду од десет година. Са друге стране, Фирентинац Јакоб се обавезао да ће током наведеног периода поред становања и хране Доброслави дати двије тунике, двије кошуље, два перпера и друге потрепштине. Значајно је истаћи да Доброслава Цветојева није била из Драчевице из Босне, већ из истоименог мјеста из Србије² (Пекић, 2019, стр. 108; Kurtović, 2019, стр. 413).

Крајем XIV вијека знаменита политичка личност Фиренце, Филип Бастарис, који је обављао дужност гонфанолиера правде, протјеран је из „цветног града“, и заједно са породицом добио је азил у Дубровнику (Пекић, 2012, стр. 22–23). Његов син Ђовенко, а затим и унук Иван у Дубровнику су имали кућну послугу. Код Ђовенка, сина покојног Филипа Бастариса, служила је Богослава кћи покојног Ратича. Она је у Дубровник дошла од ријеке Вишеве од Трновице, дијела Босне, и 6. априла 1400. године писмено се обавезала да ће служити Фирентинца Ђовенка у периоду од шест година. Поред прихватања уобичајених обавеза, попут чувања имовине и других ставки карактеристичних за уговоре о служењу, између осталог, значајно је истаћи да се Фирентинац Ђовенко обавезао Богослави да ће јој за шестогодишње служење исплатити 12 перпера.³

2 Dobroslua filia Çuettoe de Draçeuia partium Rasie confiteor quod ex carta mea scientia et bona voluntate loco me et opera mea Jacobo, condam Mathei Baruçi de Florencia, ad presens habitator in Ragusii, presenti et receipienti me ad standum cum eo et ei seruiendum usque ad annos decem proxime futuris [...]. DAD, Div. Canc. XXXIII, f. 174 (21. II 1400).

Када је у питању мјесто поријекла служавке Богославе, ријека Вишева је данашња ријека Неретва, а мјесто Трновица до данас је сачувало средњовјековно име, и смјештено је низводно од изворишта, од горњег тока ријеке Неретве, у Борчу у Општини Гацко.

Седам година касније, иза претходно наведеног уговора, син поменутог Бовенка и унук Филипа Бастариса, Иван, у Дубровнику је склопио споразум са удовицом Богославом, супругом извјесног Божидача, да ће служити Фирентинца Ивана у периоду од годину дана, за плату у износу од 12 перпера.⁴

Током XV вијека у Дубровнику је дјеловао извјестан број фирентинских клесара, гдје су неки од њих били ангажовани као плаћеници Дубровачке комуне. Један од њих био је Иван Грандози, конструктор волтова, односно мајстор за сводове (*magister voltarum*). Иван Грандози је у Дубровнику дјеловао дужи временски период (Пекић, 2012, стр. 134). Још од 1408. године Фирентинац Иван у Дубровнику је изводио разне радове. Године 1409. склопио је уговор са Прибиславом Милановићем који је требало да га служи у периоду од годину дана.⁵

Код наведеног мајстора за сводове, Ивана из Фиренце, клесарски занат учио је Милорад, син Станислава Богданића из Гацка. Почетком августа 1417. године, Станислав Богданић из Гацка у Дубровник је довео сина Милорада, који је имао девет година, и дао га да изучава клесарски занат 10 година код Фирентинца Ивана Грандозија. Фирентинац Иван обавезао се да ће током наведеног периода Милораду обезбједити издржавање, стан, храну и одијевање. Станислав је гарантовао Фирентинцу да ће његов син Милорад бити послушан, да се неће удаљавати, ни красти, већ да ће пазити ствари и добра. Након десетогодишњег служења и учења заната, Милорад је као деветнаестогодишњи младић добио диплому и званично постао клесарски мајстор⁶ (Пекић, 2016, стр. 294).

- 3 Ego Ego Bogoslaua, filia condam Ratichi de flumine Visseue, de Ternovica, partium Bossine, confiteor quod ex certa mea scientia et bona voluntate loco me et operas meas Jouencho, condam Philipi de Bastariis de Florencia, presenti et conducenti me ad standum cum eo et ei et eius familie seruiendum usque ad VI annos proxime futuris [...]. DAD, Div. Canc. XXXIII, f. 177 (6. IV 1400).
- 4 Bogoslaua uxora condam Bosidar facit manifestum quod ipsa locat se et opera sua Johannis condam Juuencha de Bastaris de Florentia usquam ad unum anno prox. fut. [...]. DAD, Div. Canc. XXXVI, f. 205' (21. VII 1407).
- 5 Pribislauus Millanouich facit manifestum quod ipsa locat se et opera sua Mag. Johannis Grandozis de Florentia usquam ad unum anno proxime venturis [...]. DAD, Div. Canc. XXXVII, f. 222 (11. VII 1409).
- 6 Stanissau Bogdagnich de Gazcha locavit filium suum Milorada etatis nouem annorum et opera sua ad standum cum magistro Johanne Grandozio a volitis pro annis decem in mediate sequentis. Promictens dictus Stanissau pater dicti Miloradi, quod dicti Milorad non recedet a dicto magistro Johanne dicto durante tempore nec sibi furari nec furari volenti consentiet scilicet res et bona dicti magistri Johannis bene, legaliter et fideliter custodiet ad modum boni pueri [...]. DAD, Div. Canc. XLI, fol. 147' (3. VIII 1417).

Послуга је имала обавезу да своје послодавце прати и служи, како на Балканском тако и Апенинском полуострву. Једна од таквих била је Радослава, кћерка покојног Прибила Опикијевића, која се обавезала да служи двојицу Фирентинаца и то Ђованија Ричија и Августина Кардиналиса, на период од пет година. Радослава се обавезала да послодавце служи у Дубровнику, Венецији и Фиренци.⁷

Фирентинац, апотекар Ђовани Ричи, који је око четири деценије пословао у Дубровнику, 20. фебруара 1440. године склопио је споразум са Матком, сином Љубише из Дубровника, који се обавезао да служи у временском периоду од пет година. Договорили су се да током наведеног времена, Матко станује и храни се код Фирентинца Ђованија и да истовремено изучава апотекарски занат. Након истека пет година, на име служења, Фирентинац се обавезао да Матку исплати 40 перпера.⁸

Поред Ђованија Ричија, апотеку у Дубровнику водила су двојица браће из Фиренце Столдо и Анђело Гори де Рабата (Пекић, 2012, стр. 361, 363, 364). Дана 13. јула 1440. године Анђело де Рабата склопио је споразум са Бијелославом Радинчовом, која се обавезала да га служи у период од пет година. Договорили су се да током наведеног времена, Бијелосава станује у Анђеловом дому, да је истовремено храни, одијева и по истеку службе исплати 40 перпера.⁹

И Фирентинац Лука Мартинов, настањен у Дубровнику, имао је послугу. Радослав Милашевић из Конавала, уз сагласност оца Милаша, 14. новембра 1444. године, обавезао се да служи Луку Мартинова из Фиренце, на период од три године. Поред уобичајених ставки о преузимању обавеза и са једне и друге стране, између осталог, Лука Мартинов обавезао се слуги Радославу да ће му након истека три године, на име служења исплатити 12 златних дуката.¹⁰

Многе слуге биле су малољетне и без оба родитеља. Често се у уговорима помињу удовице које су своју дјецу давале у најам. Због лошег поступања слуге су бјежале и напуштале своје послодавце. Тако је од извјесног Фирен-

7 In Cancellaria Ragusii die quatuor augusti 1413. Indictione sexta. Presentibus Ser Jacobo de Gondolaet Ser Marino de Resti ... Radosaua filia condan Pribili Opychyeuich locando se et operas suas promisit et se soluerit obligavit Johanni Antonii Richo de Florentia habitator Ragusii presenti et pro Augustino Johannis Cardinal de Florentia [...]. DAD, Div. Canc. XXXVIII, f. 331'-332 (4. IV 1413).

8 Ser Johannes Richi specarius conduxit et accordavit pro eius ... Matchum filium Liubisse de Ragusio [...]. DAD, Div. Canc. LIV, f. 118 (20. II 1440).

9 Agnolus de Rabatta conduxit et accordavit pro eius famula et seruicialis Bilosaua Radinazoua presente et promittentem pro annis quinque proxime futuros [...]. DAD, Div. Canc. LIV, f. 251-251' (13. VII 1440).

10 Radossauus Millaseuich de Canali etatis legitime.. locavit se et operas suas ad standum cum Luca Martini de Florentia [...]. DAD, Div. Not. XXIX, f. 22' (14. XI 1444).

тинца Јакоба подјегео слуга по имену Коле.¹¹ Међутим, ни све слуге нису поштено обављале своја задужења. Иако малољетан, Божидар Радуловић који је служио код Фирентинца Мартина Ричија, апотекара у Дубровнику, од једног радника, док је спавао, украо је кључеве од магацина бојаџинице и покрао 155 лаката разноврсне тканине и подјегео (Динић-Кнежевић, 1982, стр. 195).

У једној тужби датираној 10. маја 1456. године, која се односи на крађу разних тканина у Требињу, помиње се Стана, служавка Анђела Фирентинца¹² (Пекић, 2015, стр. 197). Двије године касније помињу се Станица из Требиња и Фиренинац Анђело Пероци Тедалди. Дана 21. априла 1458. године, извјесна Станица из Требиња изјавила је да је примила остатак новца у износу од 16 перпера, на име његовања и дојења Франческа, сина реченог Фирентинца Анђела¹³ (Kurtović, 2019, стр. 1271).

На темељу сачуваних уговора видимо да је фирентинска послуга у највећем броју поријеклом била са подручја Травуније и Захумља и то: Љубиња, Требиња, Гацка, Стоца, Дабра и из других мјеста данашње Херцеговине. Међутим, било их је и из средњовјековне Србије из Новог Брда.¹⁴

Знаменити М. Динић одавно је скренуо пажњу да се у средњовјековном периоду подручје данашњег Стоца називало Видово поље (Динић, 1978, стр. 205, 206).

У Видову пољу живио је Радивоје Бољесалић са супругом Станицом. Крајем 1443. године, Радивоје и Станица дошли су у Дубровник и са собом повели кћерку Стану. У том периоду у Дубровнику је пословао Фирентинац Хенрик Филопов Аригучи, који се договорио са Радивојем и његовом супругом Станицом, да му у најам дају кћерку Стану, која је требало да га служи све до времена њене удаје. Фирентинац се обавезао да ће током наведеног периода Стани обезбједити становање, храну, одјећу и обућу, дринути се о њеном здрављу и према њој хумано поступати¹⁵ (Kurtović, 2019, стр. 1160).

Претходно помињани Фирентинац Хенрик Аригучи током 1441. и 1442. године, узео је учешћа у допремању каталонске вуне у Дубровник. Око једне испоруке водио је дуготрајан судски процес (Динић-Кнежевић, 1982, стр. 96; Храбак, 1980, стр. 86).

11 DAD, Div. Canc. XXXII, f. 203. (29. XI 1398).

12 Staniza fontesca Angeli Florentinum [...]. DAD, Lam de for. XXXII, f. 39' (10. V 1456).

13 Staniza de Tribigne confessa fuit ab Angelo de Perozi Tedaldi de Florentia habuisse et recepisse iperperis sedecim pro resto eius totius quod ipse Staniza habet debere et petere posset ab ipso Angelo usque ad presentem diem pro eo quod ipsa Staniza, tenuit, nutriuit, aluit, et lactauit Franciscum, filium dicti Angeli. DAD, Div. Canc. LXVII, f. 119 (21. IV 1458).

14 Teodorus filius Helie de Novomonte de partibus Rassie locauit se et operas suas stare et comorari cum pro Francischo...de Florentia annis quatuor proxime venturis [...]. DAD, Div. Canc. XXXVIII, f. 212 (28. IX 1411).

Фирентинац Хенрик Аригучи касније је унајмио још једну служавку. Радило се о некрштеној Српкињи Стојислави, из Никшића, која је прозвана новим именом Добра. На почетку уговора записано је да је Добра жена Радослава Чихорића из Никшића, из провинције Босне, језика српскога. Међутим, из даљњег садржаја документа сазнајемо да се ради о кћерки, а не о супрузи Радослава Чихорића. Поред уобичајених ставки, сличних као и код других уговора о унајмљивању, између осталог, значајно је истаћи да се Добра обавезала да служи Фирентинаца у периоду од 10 година и да јој је током назначеног времена Фирентинац Хенрик обезбиједио издржавање, стан, храну и одијевање.¹⁶

Из Видова Поља била је и Радослава, ћерка покојног Јована, која се марта 1457. године обавезала да ће служити Леонарда Николина Асиниса из Фиренце, настањеног у Ортони. Она је прихватила да прати и служи Леонарда како у Ортони и Фиренци тако и у другим предјелима Италије¹⁷ (Kurtović, 2019, стр. 1263).

Дана 13. септембра 1449. године Кола Добросалић изјвио је да је раније био слуга Фирентинца Балтазара Бентилија.¹⁸ Фирентинац Балтазар Бентили касније је, у мају 1458. године за слугу узео Божидара Љубишића, који је пристао да га служи годину дана, за издржавање и накнаду од 18 перпера.¹⁹

15 Radiuoi Boliesaligh de Vidoapoglia et Staniça eius uxor acordauit et locauerunt eorum filiam Stanam cum Henrico Filippi de Arigucio de Florentia cum hic pactis et condicionibus, videlicet, quod ipsa Stana debet stare cum ipso Henrico et non cum aliquo usque ad congruum tempus maritacionis ipsius Stane secundum discretionem ipsius Henrici et secundum quod erit conueniens et debet sibi bene seruire in omnibus rebus licitis et honestis [...]. DAD, Div. Canc. LVIII, f. 142 (27. XII 1443).

16 Dobra alias ante baptisata nomine sumptum nominata Stoysaua relicta Radossauī Cichorich de Honogoste prouintie Bossine lingue sclauone ex certa eius sciencia venit concordium cum probo viro ser Henrico olim Filippi Aragucii de Florentia presente, volente et contentante ad infra-scriptam conuentionem, acordium, promissionem et pacta, videlicet, quia deta Dobra promisit et se solempniter obligauit ire cum dicto ser Henricho ubiquequam voluerit ipse ser Henricus et ab hac diem in antea usque ad annos decem proxime futuros et ultra quantum fuerit de voluntate ipsius et seruire ac famulari eidem ser Henricho et familie domus sue in omnibus seruiciis licitis que sibi imponentur seruiendo legaliter et fideliter et non faciendo nec feci promittendo aliquod factum nec dampnum in bonis ac rebus ipsius ser Henrici quimo bona et res ipsius ser Henrici fideliter custodire et saluare more bone et fidelis famule et ancille. Et versa vice dictus ser Henricus promisit et se solempniter obligauit ipsam Dobra necnon filiam eius Radossauam [...].

17 Ser Leonardus Nicolai de Asinis de Florentia habitans nunc presentiarum in Ortona conduxit et acordauit Radossauam filiam condam Iuani de Viduapoglia ut ipsa dixit se sic nominari ibi presentem et se et opera suam sponte ultro et voluntate locantem et obligantem ad standum cum dicto ser Leonardo tamdiu quamdiu ipsi Leonardo et ipsi Radossauae placuerit, promittens ipsa Radossaua se ituram Ortonam, Florentiam et quaslibet alias Italie partes [...]. DAD, Div. Canc. LXVI, f.96'-97 (3. III 1457).

18 DAD, Div. Not. XXXIV, f. 157' (13. IX 1449).

Током педесетих година XV вијека у Дубровнику је гостионицу са преноћиштем држао Фирентинац Александро Гвиди (Tadić, 1939, стр. 24). Дана 1. фебруара 1453. године Фирентинац Александро узео је Радослава, сина Прибисава Богојевића, који се обавезао да ће га служити у периоду од три године, за плату од 15 перпера.²⁰

У бројним документима Дубровачког архива евидентиран је Франческо Бартоломи из Фиренце, који је дуги низ година пословао у Дубровнику и успио да оствари статус дубровачког грађанина. Између осталог, у Дубровнику је нађављао слуге и служавке. Почетком 1461. године, Фирентинац Франческо Бартоломеи, грађанин Дубровника, узео је за слугу Петра Прибиловића да га служи у периоду од три године. Поред издржавања, на име служења, Франческо је након истека три године Петру исплатио 15 перпера. Дана 28. јануара 1464. године, уговор је поништен (касиран).²¹

Мјесец и по касније, тачније 14. марта 1464. године, Франческо Бартоломеи узео је за слугу Милашина Радојевића из Невесиња и са њим склопио споразум да га служи у периоду од пет година. Милашин се обавезао Фирентинцу да га неће напустити и поткрадати, а Фирентинац Милашину да ће га његовати и дринути о његовом здрављу, давати му одјећу и обућу и да ће након истека петогодишњег служења исплатити 12 перпера²² (Kurtović, 2019, стр. 1303).

Један од истакнутијих Фирентинаца у Дубровнику био је Мартин Кијерини, који се дуго бавио кредитном трговином тканина, и између осталог обављао је дужност општинског рачуновође. Фебруара 1459. године, Мартин Кијерини је унајмио служавку Грлицу из Котора, која се обавезала да служи двије године за стан, храну и плату од 10 перпера, коју је требало да прими по окончању службе²³ (Пекић, 2012, стр. 140).

19 Ser Baldasar Gentilis rationatus camera conduxit et accordavit Bosidarum Glubiseuich ibi present et se et operas suas locantem cum consensus dicti patre Glubissa pro uno anno proxime future incepto DAD, Div. Canc. LXVII, f. 123' (6. V 1458).

20 DAD, Div. Not. XXXVIII, f. 15 (1. II 1453).

21 Ser Franciscus de Bartolomeo de Florentia civis Raguseus conduxit et accordavit pro tribus annis proxime futuris Petrum Pribilouich ibi presentem et se et eius operas suas locantem ad toto ipso [...]. DAD, Div. Canc. LXX, f. 26' (27. I 1461).

22 Ser Franciscus Bartholomei de Florentia conduxit et accordavit Milassinum Radoeuich de Neuesigne, presentem et in etate constitutum et se et operam suam usque ad annos quinque locantem ad standum cum dicto ser Francisco ipsi seruiendum, intellegendum, obdiendum, obtemperandum, famulandum, non discedendum, non furari promittendum et in omnibus bene compositis usque ad predictum tempim annorum quinque proxime futurorum in seruiendum [...]. DAD, Div. Canc. LXXI, f. 147 (14. III 1464).

23 Martinus Chierini de Florentia conduxit et accordavit Gerlizam de Chataro... pro annis duobus proxime futuros promittens dicta Gerliza toto dicto tempore stare et habitare cum dicto Martin [...]. DAD, Div. Not. XLII, f. 66 (12. I 1459).

Четири године касније, Мартин Кијерини узео је за служавку Вукаву, кћерку Радослава званог Родоп, из Конавала, из мјеста званог Љута. Уз сагласност оца Радослава, бившег поданика племића Владислава Гучетића, Вукава се обавезала да служи Фирентинца Мартина у периоду од осам година. За Вукавино поступање и дјеловање Мартину је био гарант Вукавин отац Радослав. Насупрот томе, као и код других слуга, тако је и Вукави за наведени период послодавац Мартин обездиједио издржавње, и на крају службе, на име њеног рада 25 фирентинских златника.²⁴

Мјесец дана касније, још један Фирентинац у Дубровнику је унајмио служавку која је, као и претходна, била из Конавала. Почетком маја 1463. године, Михаел Бартоломеи Герардо из Фиренце узео је за служавку Станиславу, кћерку Божидача Ратковића из Конавала, да га служи у периоду од десет годиина. Иако је у питању био дужи временски период, у поређењу са другима цијена рада служавке Станиславе била је висока и износила је 31 златни дукат.²⁵

Дана 7. марта 1483. године, Љубисава, кћерка Вукашина из Луга, бивша служавка Јулијана Јакобова из Фиренце, апотекара, изјавила је да је била три године код реченог Јулијана и да је плаћена за назначено вријеме рада²⁶ (Kurtović, 2019, стр. 1367).

Један од истакнутијих Фирентинаца настањених у Дубровнику током друге половине XV вијека био је Бенедикт Камби, који се у изворима помиње као замјеник напуљског или каталонског конзула, а затим и као пословни менаџер (*negotiorum gestor*) дубровачког бискупа Ивана Венериса, који је априла 1489. године узео за служавку Драгану, ћерку Милина Радовановића из Љубомира из села Станка Покрајчића.²⁷

У истом периоду, Примо из Конавала служио је Фирентинаца Андреолија Стиатесија, који је довео једног коња од Скадра до Дубровника, на име чега је примио један златни дукат од Фирентинца Анђела Ђованијевог Баписте.²⁸

24 Ser Martinus Chierini de Florentia conduxit et accordauit et eius ancillam Vuchauam filiam Radossauu Biladinouich dicti Rodop de Canali de loco dicto Gluta ex hominibus ser Vladislau de Goze [...]. DAD, Div. Canc. LXXI, f. 22 (30. III 1463).

25 Michael Bartolomei de Gerardo de Florentia conduxit et accordauit pro decem annis proxime futuris Stanissauam filiam Bosidari Ratchouich de Canali ibi presentis [...]. DAD, Div. Canc. LXXI, f. 33 (2. V 1463).

26 Gliubissaua, Vuchassini filia de Lug, que fuit alias famula et ancilla Julijani Ja. de Florentia speciarum, dicens se stetisse annos tres cum dicto Juliano [...]. DAD, Div. Canc. LXXXII, f. 121 (7. III 1483).

27 Magister Benedictus Cambi de Florentia negotiorum gestor...Ioannis de Veneris archiepiscopi Ragusini conduxit et acordauit Draghanam filiam Milini Radouanouich de Gliubomir de villa Stanchi Pograicich qui Milin dicta Dragham filiam suam in minori etate constitutam [...]. DAD, Div. Not. LXIX, f. 41 (3. IV 1489).

Поред служавки које су имале примарни задатак да буду на услузи својим послодавцима, у Дубровнику су Фирентинци проналазили и дојиље, хранитељице малољетне дјеце. Једна од њих била је нека Мирка која је дојила и одгајала сина Фирентинца Франческа Миланија у мјесту Барулу, на име чега је добила новчану накнаду у износу од 13 перпера. Поред Мирке, у својству дојиље помиње се и Јела, супруга Влакуше Николића из села Лицац, смјештеног изнад Сланог, која је дојила трогодишњег дјечака Тому, по рачуну Фирентинца Луке Хијеронимова²⁹ (Kurtović, 2014, стр. 236, 243).

Поред наведених, током XV вијека у Дубровнику су послугу набављали и други Фирентинци: браћа Борђо и Матео Гучи, Антоније и Мафео Лоренцов, Франческо Паулов, Јакоб Ридолфи, Мартин син Ђованија Ричија, Баниба Ричи, Маргарита Ричи и други (Пекић, 2012, стр. 134–1142). У зависности од њихових потреба, на одређени временски период ангажовали су послугу, прихватили је у своја домаћинства и издржавали. У неким случајевима, послугу су набављали за наручиоце, родбину и пословне партнере и одводили их у Италију. На крају службе, слуге су добијале новчане накнаде и, поред тога, нову одјећу и обућу. Слично је награђивана и мушка популација која служила и истовремено учила одређену занатску вјештину, која је најчешће на крају службе, поред новчане накнаде, добијала диплому или алат изучаваног заната.

ИЗВОРИ

Архивска грађа

DRŽAVNI ARHIV U DUBROVNIKU

Diversa Notariae (Div. Not). XXIX (1444–1446); XXXIV (1449–1450); XXXVIII (1453–1454); XLII (1458–1459); LXIX (1489–1490).

- 28 Primus de Canali famulus Andreoli Jach. Stiatesi de Florentia contentus fuit habuisse et recepisse ab Angelo Johannis Baptiste de Florentia ducatum unum auri [...]. DAD, Div. Canc. LXXXVII, f. 4 (11. IX 1489).
- 29 Mircha baiula que fuit Francischi Milani de Florentia seu nutrix sui filii in Barolo facit manifestum quod ipsa habuit et recepit a Mile aurifice procurator dicti Franceschi solvente dicte nomine dicti Francischi pro completa solutione mercedis sue yperperos tredecim [...]. DAD, Div. Canc. XXIX, f. 13. X 1391; Vlacussa Nicolich de Terris Nouis de loco nuncupato Lisaz uxorem cuius nomine Hielam dixit nutricisse et lactasse unum puerum nomine Thomam annorum trium vel circa, quem accepit ipsa Hiela tunc temporis ad nutricandum ab officialiis scripte hospitalis missericordie et postea intellexisse quod nutrire debeat ad instantiam Luce. Hiero. Florentini et pro qua Hiela uxore sua de rato promisit [...]. DAD, Div. Canc. XCIIb, f. 19 (9. XI 1497).

Diversa Cancellariae (Div. Canc.). XXIX (1389–1391), XXXII (1396–1399), XXXIII (1397–1402), XXXVI (1405–1408), XXXVII (1408–1409), XXXVIII (1408–1413), XLI (1416–1418), LIV (1439–1440), LVIII (1443–1444), LXVI (1456–1457), LXVII (1457–1458), LXX (1461), LXXI (1463–1464), LXXXII (1482–1483), LXXXVII (1489–1491), XCIIb (1497–1498).
Lamenta de foris (Lam. de for.). XXXII (1456–1458).

Објављени извори

Kurtović, E. (2019). *Ispisi iz knjiga kancelarije Državnog arhiva u Dubrovniku 1341–1526*, knj. 2, knj. 3. Sarajevo: Institut za historiju Sarajevo – Historijski arhiv Sarajevo.

ЛИТЕРАТУРА

- Динић, М. (1978). *Српске земље у средњем веку*, историјско-географска студија (прир. С. Ђирковић). Београд: Српска књижевна задруга.
- Динић-Кнежевић, Д. (1973). Прилог проучавању миграција нашег становништва у Италију током XIII и XIV века. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, XVI (1), 39–62.
- Динић-Кнежевић, Д. (1982). *Тканине у њивреди средњовековног Дубровника*. Београд: Српска академија наука и уметности.
- Динић-Кнежевић, Д. (1995). *Миграције становништва из јужнословенских земаља у Дубровник током средњег века*. Нови Сад: Српска академија наука и уметности – Филозофски факултет у Новом Саду, Одсек за историју.
- Kurtović, E. (2014). Najmljeno dojenje i odgoj malodobne djece u Dubrovniku i dubrovačkom zaleđu u razvijenom srednjem vijeku. *Radovi*, 3, 235–252.
- Lučić, J. (1979). *Obrti i usluge u Dubrovniku do početka XIV stoljeća*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Centar za povijesne znanosti.
- Пекић, Р. (2010). Учешће Фирентинаца у балканској трговини робљем и услугом (XIV–XV вијек). *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, XXXIX, 189–202.
- Пекић, Р. (2012). *Фирентинци на Балкану 1300–1600*. Косовска Митровица: Филозофски факултет.
- Пекић, Р. (2015). Становништво Требиња на служби код Италијана у XIV и XV вијеку. *Радови Филозофског факултета у Источном Сарајеву, филозофске науке*, 17, 183–200.
- Пекић, Р. (2016). Становништво Гацка на раду у Дубровнику (XIV–XV вијек). *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, XLVI (2), 287–306.
- Пекић, Р. (2019). Становништво Драчевице у Дубровнику (XIV–XV вијек). *Историјски часопис*, LXVIII, 99–124.
- Pinelli, P. (2008). Od Dubrovnika do Firenze: Bilješke o novačenju posluge u 15 stoljeću. *Anali zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku*, 46, 65–80.
- Tadić, J. (1939). *Promet putnika u starom Dubrovniku*. Dubrovnik: Turistički savez Dubrovnika.
- Храбак, Б. (1980). Вуна са Пиринејског полуострва у Дубровнику. *Историјски часопис*, XXVII, 63–93.

Храбак, Б. (2003). *Из сѝтарије ѓрошлости Босне и Херцеговине*, књ. I. Београд: ауторово издање.

РАДМИЛО В. РЕКИЋ

UNIVERSITY OF PRIŠTINA IN KOSOVSKA MITROVICA
FACULTY OF PHILOSOPHY
DEPARTMENT OF HISTORY

FLORENTINES IN DUBROVNIK AND THEIR SERVANTS IN THE 15TH CENTURY

Summary

During the 15th century a significant number of businessmen from present-day Italy resided permanently or temporarily in Dubrovnik. In addition to the Venetians, the most numerous were Florentines, who distinguished themselves in the manufacture and sale of fabrics, doing business independently, in association or through an agent (procurator).

As well as clothiers, from Florence to Dubrovnik came educators and health professionals, builders and artisans of various specialties, who hired the younger population from of the hinterland to serve them over a period of time, in Italy as in Dubrovnik.

The Florentine servants were originally from different places of the Trebinje region and the Hum area, i.e. present-day Herzegovina: Konavle, Dračevica, Trebinje, Ljubomir, Gacko, Dabar, Stolac, etc.

In addition to existing findings from earlier literature, based on published and unpublished archival material of the Dubrovnik Archives, an attempt was made to expand and supplement the historical picture of the Florentines in Dubrovnik and the migration of the population from the Dubrovnik hinterland, during the 15th century.

Keywords: Florentines; Dubrovnik; 15th century; craft; servant.